

HET KERKHOF TE SCHOONDERLOO DOOR DR. E. WIERSUM.

De parochie Schoonderloo omvatte de voormalige gemeente Delfshaven behalve den polder Beukelsdijk; zij strekte zich oostwaarts uit tot een lijn, die van de Coolsche straat naar den Bon-tepaal liep. Hare kerk bestond reeds in de dertiende eeuw en was waarschijnlijk gewijd aan den heiligen Sebastiaan ¹⁾. Deze kerk wisselde in het begin der zestiende eeuw van functie met de in 1417 gestichte St. Antonius-kapel in Delfshaven, die toen parochiekerk werd, terwijl zij tot den rang van kapel afdaalde. Zij stond op het thans gesloten kerkhof van Schoonderloo aan den Westzeedijk, werd in 1572 grootendeels verwoest en in 1802 geheel afgebroken ²⁾.

De Schoonderloosche kapel was van gebakken steen gebouwd, zij was eertijds omgeven door een steenen muur, die in 1562 werd afgebroken, terwijl in de plaats daarvan een sloot rondom het kerkhof gegraven werd. Tot 1572 zal zij in goeden staat geweest zijn, in de bewaarde kerkerekeningen van Delfshaven komen meermalen posten voor tot betaling der onderhoudskosten van de kapel en het kerkhof. In dat jaar echter, op 10 April, werd zij door de uit Rotterdam gekomen Spanjaarden verwoest en verbrand. Hoe zij er een jaar te voren uitzag, leert ons de kaart, die de Delftsche landmeter Jan Potter in Augustus 1572 van Schoonderloo maakte. Zij komt daarop voor als een eenvoudig dorpskerkje van roode baksteen, met leien gedekt, met een drie- of vierhoekig koor, zeven ramen aan den zuidkant en den ingang aan den Coolschen weg (later Geldelooze pad, tegenwoordig Schoonebergerweg).

De ruïne is nog eeuwen blijven bestaan; in 1710 moet nog een groot deel in wezen geweest zijn en stond er nog één der pilaren. Later beschrijft Kortebrant ons de vervallen kapel als volgt: „men ziet er nog een groot overblijfsel van, dat het gansche koor schijnt geweest te hebben, schoon het van achteren vierkant gebouwt is, vooraan de westzijde kan men aan de muurbrokken

---

1) Op voetspoor van Lois is langen tijd algemeen St. Job als haar patroon beschouwd.

2) Oud-Vaderl. Rechtsbronnen. Tweede reeks nr. 17 blz. 254. Abusievelijk staat daar als jaar van afbraak 1832.

AFGEBRANDE KERK TE SCHOONDERLOO, 1800

R. I. 151

zien, dat er een veel smaller stuk westwaarts zich uitstreckte ende voorgestaan heeft, dat waarschijnlijk de kerk van dit koor zal geweest zijn, en dan is het gansche gebouw, bij gissing, meer als tagtig voeten lang geweest" ¹⁾). Naar het mij evenwel voorkomt, maakt Kortebrant zich van de dorpskapel wel een wat al te weidsche voorstelling.

Een hierbij gereproduceerde teekening van Groenewegen toont ons, hoe veel er omstreeks 1800 nog stond. Doch enkele jaren later, bij het maken van den straatweg naar Schiedam, is de ruïne, zooals gezegd, geheel afgebroken en werd het puin gebruikt om den weg te Schoonderloo benedendijks op te hoogen.

Oorspronkelijk zal in de kapel zelf begraven zijn; ook de ruïne werd daartoe in het begin der 18de eeuw nog gebruikt; Johan Gerritsz. te Rotterdam kocht er in 1710 een grafruimte, om er voor zich een steenen grafkelder te maken. Ongetwijfeld zal ook het kerkhof wel steeds als begraafplaats gediend hebben; in 1799 wilde een Rotterdamsch koopman er zelfs een monument oprichten ter nagedachtenis van een zekeren Bekker, die tijdens de overstroming in Gelderland bij het reddingswerk was verdronken ²⁾). Of dat moment werkelijk tot stand gekomen is, mag betwijfeld worden.

Boven den ingang van het kerkhof was vroeger een bord geplaatst met het opschrift: „Rustplaats der dooden, Verwachting der levenden”; later werd dit veranderd in „Memento Mori” en nog later in: „Begraafplaats”. Reeds in 1873 waren bord en opschrift geheel verdwenen. Kleyn beschrijft ons bij zijn wandelingen door Delfshaven in 1873 de begraafplaats aldus: „Deze is met laag heestergras beplant, en geheel met een ijzeren hek omgeven. Het eenige, dat hier onze aandacht trekt, is eene grafzerk van Portlandschen steen, met eene Engelsche inscriptie, omgeven door een laag ijzeren hekje met rozenstruiken en bloemen versierd” ³⁾). De hier genoemde steen is waarschijnlijk die van de familie Levingstone.

In het laatst der 19de eeuw was de toestand van het kerkhof desolaat geworden, tot ergernis van velen. Begrijperlijkerwijze verminderde het aantal begravenen voortdurend. Werden er

---

1) Kleijn, Beschrijving en Geschiedenis van Delfshaven blz. 416 vlg. en blz. 426.

2) Kleyn blz. 448.

3) Kleyn blz. 387.

in 1872 nog 83 graven gedolven, in het laatst der 19de eeuw waren het slechts enkele meer. Geen wonder, dat Burgemeester en Wethouders toen den tijd gekomen achtten, het oude kerkhof voortaan niet meer als begraafplaats te gebruiken. Hun daartoe strekkend voorstel aan den Gemeenteraad, van 2 Augustus 1898, motiveerden zij aldus:

„Toen er al kort na de vereeniging van Delfshaven met Rotterdam tot ééne gemeente stemmen opgingen, die de opheffing der destijds reeds ingebouwde algemeene begraafplaats aan den Westzeedijk verlangden, hebben onze voorgangers zoodanige inbreuk op de gewoonten onzer nieuwe medeburgers en op gevoelens, die geëerbiedigd verdienen te worden, ontijdig geacht, ook de wenschelijkheid erkennende, dat die sluiting gepaard mocht gaan met de openstelling eener nieuwe begraafplaats in het westen.

Sedert zijn meer dan 12 jaren verlopen, zonder dat laatstbedoelde wensch verwezenlijkt is kunnen worden of op de verwezenlijking daarvan in de toekomst uitzicht kan worden gegeven.

Intusschen is de toestand dier begraafplaats veel ongunstiger geworden. Moge het oude kerkhof van de kapel van Schoonderloo, door Delft aan de Delftshavenaren toegewezen, voor de teraardebestelling hunner dooden het karakter, dat voor zoodanig doel past, behouden hebben lang nadat die kapel door de Spanjaarden werd verwoest, allengs heeft het dit geheel ingeboet, en na de ophooging van de omgeving tot nagenoeg dijkshoogte kan thans dit laag gebleven, nauwelijks 20 are groote plekje als rustplaats voor geliefde betrekkingen bezwaarlijk meer worden gekozen.

Met de Commissie voor de plaatselijke werken enz., die in dit voorjaar onze aandacht andermaal op dit onderwerp vestigde, achten wij daarom den tijd gekomen het als begraafplaats buiten gebruik te stellen”.

De Raad vereenigde zich 1 Sept. d.a.v. met dit voorstel en het besluit tot sluiting werd spoedig daarop uitgevaardigd.

Nu het kerkhof geheel aan zichzelf was overgelaten, werd de toestand er evenwel niet beter op. Het hek werd niet meer onderhouden, boomen en struiken schoten ongesnoeid op, brandnetels en allerlei ander onkruid tierden er zoo welig, dat van de zerken nagenoeg niets meer te zien was. Ook de straatjeugd richtte er

KERKHOF TE SCHOONDERLOO, 6 OCT. 1917 FOTO A. SCHALLER

allerlei baldadigheden uit en, nog erger, er werd zelfs grafschen-
nis gepleegd ¹⁾).

Het is zeer begrijpelijk, dat vele eigenaars van graven van het
aanbod van B. en W. gebruik maakten om hunne graven te doen
ruimen en de overblijfselen naar Crooswijk over te brengen.
Niet opgeruimd werden de graven der Israëlieten, die volgens
vroeger genomen besluit onaangetast zouden blijven ²⁾). Doch
ook een aantal andere graven bleef op het kerkhof achter. In
Sept. 1917 lagen er nog twintig zerken aan den oostkant, een
viertal in den zuid-oosthoek, dan verder naar het noorden
vijftien in drie rijen en ten slotte de zerk van de familie Stapert
afzonderlijk in den noord-oosthoek. De zerken zijn alle van
hardsteen met uitzondering van die van de familie Levingstone,
welke van Portlandsche steen is. Vijf zerken hebben geen op-
schrift; de opschriften der andere vijftien volgen hierachter;
slechts enkele zerken hebben een nummer; de doorlopende num-
mering is van mij: het kleine aantal der grafschriften maakt een
index van persoonsnamen overbodig.

GRAFSCHRIFTEN

1. J. Radier, geb. 29 Juni 1858, overl. 8 Sept. 1882.
J. H. L. Meijer, wed. H. H. Radier, geb. 23 Februari 1829,
overl. 12 September 1898.
2. Ter herinnering aan Frans Hendrik Schmasen en zijn doch-
tertje Anna Maria.
3. In memory of Faulkner Philips Ringrose, who died July 27th
1863, aged 37 years.
Also Mary Anne Ringrose, sister of the above, who died in
her infancy.
Also in memory of Mary Anne Elisabeth, daughter of the
above, who died the 21 December 1882 aged 19 years.
In loving memory of our dear mother Mary Ringro(se), born
15th June . . . died Octr. 20 . . . the memory of the . . . in the
midst of . . .
De rechter benedenhoek der zerk is verdwenen.

---

1) Rotterdamsch Nieuwsblad 16 April 1913

2) Weekblad voor Israëlietische huisgezinnen 3 Febr. 1911.

4. In memory of Charlotte Holmes, who died August 12th. 1888 aged 62 years.
Also in loving remembrance of Sara Ringrose—Van der Hoop, born 25 January 1859, died 12 May 1891.
5. ... Graf van ... De Wit en ... Van der Straal (gestor)ven in het jaar 1800 ¹⁾.
Dubbele zerk, waarvan de linkerhelft verdwenen is.
6. J. B. Bles. M. R. Blankenheym. C. Blankenheym.
Boven in een medaillon het wapen: het lam Gods met kruis en vaantje en zeven uithangende zegels. Het nummer der zerk is 40.
7. Arij van Onzelen en Petronella Elizabeth Drop. A^o. 1821.
8. Sacred tho the memory of Robert Levingston, died May 12th. 1861 aged 3 years 11 months.
Also of Clarissa Helen Levingston, died May 24th. 1861 aged 1 year 5 months.
Also of Clarissa Helen Angelina beloved wife of George Charles Levingston, died July 8th. 1877 aged 47 years.
Gone from a world of pain and woe,
Gone from death, from sins alloy,
Gone from temptations, wiles and oh
Gone, gone from grief to endless joy.
Also of Pauline Sanderson Smith, died May 25th. 1888 aged 48 years.
9. E. J. Stapert-Koning, 1 Maart 1816—25 Juni 1887.
Sybrand Stapert, 3 Januari 1819—18 Maart 1888.
10. J. M. Coppel. Het nummer der zerk is 65.
11. Js. van Doesburg. Het nummer der zerk is B. nr. 10.
12. Familiegraf van den heer Gerrit van Ommering.
13. Devry.
14. Familiegraf. Met zandlooper, zeis en vleugel. Dubbele zerk, waarvan de rechterhelft verdwenen is.
15. J. H. Henkes. In een cartouche.

---

1) In het Register van ontvang van trouwen en begraven van 1797 — 1805, Inv. archief Delfshaven no. 356, staat op 24 October 1800: „Maria de Wit, huisvr. van C. L. van der Straal om te vervoeren naer Schoonderloo in de classe van f 15.”